

Економічні науки

УДК 658.155

Ярмак Ольга Віталіївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

Ярмак Ольга Витальевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международного бизнеса, финансов и учета
Харьковский торгово-экономический институт КНТЭУ*

Yarmak Olga

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor of International Business, Finance and Accounting
Kharkiv Trade and Economic Institute KNTEU
ORCID: 0000-0001-5760-4786*

Коваль Олег Миколайович

*студент
Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ*

Коваль Олег Николаевич

*студент
Харьковского торгово-экономического института КНТЭУ*

Koval Oleg

*Student of the
Kharkiv Trade and Economic Institute KNTEU*

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ КАК ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ PROFITABILITY AS INDICATORS OF EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті розкрито економічну сутність поняття «рентабельність». Розглянуто основні показники рентабельності, їх економічна сутність та алгоритми розрахунків. Розраховано рентабельність власного капіталу, рентабельність сукупного капіталу, валова рентабельність реалізованої продукції, чиста рентабельність реалізованої продукції, рентабельності виробничої діяльності, чиста рентабельність виробництва на прикладі Товариства з обмеженою відповідальністю «Діфлон» за 2018-2019 роки. Проведено порівняльний аналіз цих показників. Визначено джерела інформації для проведення аналізу рентабельності.

Проведено аналіз розрахованих показників. Так рентабельність власного та сукупного капіталу зросли в 2019 році порівняно з 2018 роком на 4%. Також, виходячи з чистої рентабельності виробництва в 2018 році на одну гривню реалізованої продукції припадає 0,32 гривні чистого прибутку, а в 2019 році на одну гривню реалізованої продукції припадає 0,58 гривні чистого прибутку, що на 0,26 гривень більше ніж у попередньому році. Визначено зростання самостійності підприємств в умовах ринку. Виявлено шляхи зростання прибутку та рентабельності, підвищення ефективності виробництва.

За своєю суттю рентабельність – це показник ефективності функціонування підприємства, який відображає ступінь використання виробничих, трудових, фінансових та інших ресурсів. Комплексний аналіз рентабельності дає можливість багатогранно оцінити ефективність діяльності підприємства, виявити чинники впливу та обґрунтувати

доцільність упровадження інструментів зростання рентабельності підприємства.

Ключові слова: рентабельність, прибуток, рентабельність виробництва, рентабельності капіталу, рентабельність продажів.

Анотація. В статті раскрыта економічна сутність поняття «рентабельність». Рассмотрены основные показатели рентабельности, их экономическая сущность и алгоритмы расчетов. Рассчитано рентабельность собственного капитала, рентабельность совокупного капитала, валовая рентабельность реализованной продукции, чистая рентабельность реализованной продукции, рентабельности производственной деятельности, чистая рентабельность производства на примере Общества с ограниченной ответственностью «Дифлон» за 2018-2019 годы. Проведен сравнительный анализ этих показателей. Определены источники информации для проведения анализа рентабельности.

Проведен анализ рассчитанных показателей. Так рентабельность собственного и совокупного капитала выросли в 2019 году по сравнению с 2018 годом на 4%. Также, исходя из чистой рентабельности производства в 2018 году на одну гривну реализованной продукции приходится 0,32 гривен чистой прибыли, а в 2019 году на одну гривну реализованной продукции приходится 0,58 гривен чистой прибыли, что на 0,26 гривен больше чем в предыдущем году. Определен рост самостоятельности предприятий в условиях рынка. Выявлены пути роста прибыли и рентабельности, повышение эффективности производства.

По своей сути рентабельность - это показатель эффективности функционирования предприятия, отражающий степень использования производственных, трудовых, финансовых и других ресурсов. Анализ рентабельности дает возможность многогранно оценить

эффективность деятельности предприятия, выявить факторы влияния и обосновать целесообразность внедрения инструментов роста рентабельности предприятия.

Ключевые слова: *рентабельность, прибыль, рентабельность производства, рентабельности капитала, рентабельность продаж.*

Summary. *The article reveals the economic essence of the concept of "profitability". The profitability indicators, their economic essence and calculation algorithms are considered on the basis. Calculated return on equity, return on total capital, gross return on sales, net return on sales, return on production, net return on production on the example of Limited Liability Company "Diflon" for 2018-2019. A comparative analysis of these indicators. Sources of information for profitability analysis are identified.*

The analysis of the calculated indicators is carried out. Thus, the return on equity and total capital increased in 2019 compared to 2018 by 4%. Also, based on the net profitability of production in 2018, one hryvnia of sold products accounts for 0.32 UAH of net profit, and in 2019, one hryvnia of sold products accounts for 0.58 UAH of net profit, which is 0.26 UAH more than in the previous year. year. The growth of enterprise independence in market conditions is determined. Ways to increase profits and profitability, increase production efficiency have been identified.

In essence, profitability is an indicator of the efficiency of the enterprise, which reflects the degree of use of production, labor, financial and other resources. A comprehensive analysis of profitability makes it possible to multifacetedly assess the effectiveness of the enterprise, identify factors of influence and justify the feasibility of implementing tools to increase the profitability of the enterprise.

Key words: *profitability, profit, return on production, return on capital, return on sales.*

Постановка проблеми. Рентабельність демонструє відповідність підприємства умовам ринкового середовища, його здатність задовольняти потреби споживачів і одночасно генерувати прибуток для власників й інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання рентабельності підприємства зверталися такі науковці: Барановський О.І., Бланк І.О., Короткевич О. В., Тітов М. В., Шарова А. В, Бугуцький О. А. та інші. Праці цих вчених стали методологічною та теоретичною основою проведеного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є розкриття економічної сутності поняття рентабельність та розрахунок коефіцієнтів рентабельності на ТОВ «Діфлон».

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах головною метою виробничого підприємства, незалежно від виду його діяльності та форми власності, є отримання максимального прибутку, що неможливо без ефективного управління ним. Для аналізу ефективності роботи підприємства використовують відповідні показники рентабельності, які є основними для визначення ефективності виробництва.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, як у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність виробництва є найефективнішим показником, який може визначити економічну картину підприємства. Цей показник здатний визначити як ефективність всього підприємства в цілому, так і ефективність його окремих напрямків виробництва [1, с. 192].

Рентабельність є також основними якісними показниками, що відображають економічну ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку.

Залежно від того, з чим порівнюється обраний показник прибутку, виділяють три великі групи коефіцієнтів рентабельності:

- рентабельність капіталу;
- рентабельність продажів;
- рентабельність виробництва.

У групі рентабельності капіталу розраховують два основні коефіцієнти: рентабельність сукупного капіталу (або активів) та рентабельність власного капіталу.

При оцінці рентабельності продажів на підставі показників прибутку й виручки від реалізації розраховуються коефіцієнти рентабельності всієї продукції загалом або її окремих видів. Як і у випадку з рентабельністю капіталу, існує безліч показників оцінки рентабельності продажів. Найчастіше використовується валовий, операційний або чистий прибуток.

У рентабельності виробничої діяльності виділяють два основні показники: чиста та валова рентабельність виробництва. Ці показники демонструють, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво продукції

На прикладі підприємства ТОВ «Діфлон» (Таблиця 1) розрахуємо та проаналізуємо кожен з вищевказаних показників рентабельність підприємства (Таблиця 2).

Таблиця 1

Вихідні дані для визначення рентабельності ТОВ «Діфлон»

Показники	2018 рік	2019 рік	Зміна
Чистий прибуток	27865	47139	+19274
Чистий дохід від реалізації	153726	157707	+3981
Баланс	435503	447317	+11814
Власний капітал	409750	429368	+19618
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	34554	52133	+17579
Валовий: прибуток	67292	76072	+8780
Собівартість реалізованої продукції	86434	81635	-4799

Таблиця 2

Показники рентабельності ТОВ «Діфлон»

Показники	2018 рік	2019 рік	Зміна
Рентабельність власного капіталу	0,07	0,11	0,04
Рентабельність сукупного капіталу	0,079	0,117	0,038
Валова рентабельність реалізованої продукції	0,438	0,482	0,044
Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,181	0,299	0,118
Рентабельності виробничої діяльності	0,779	0,93	0,151
Чиста рентабельність виробництва	0,322	0,58	0,258

Як ми бачимо з розрахунків рентабельність власного та сукупного капіталу, цей показник зріс в 2019 році порівняно з 2018 роком на 4%, це вказує на те, що підприємство стало більш ефективно використовувати капітал організації. В умовах ринку більше зростає самостійність підприємств, що, у свою чергу, дає можливість самостійно вдосконалювати управління прибутковістю підприємства, враховуючи всі фактори, чинники впливу на амортизаційну політику, зовнішні фактори, і створювати стратегію управління прибутковістю підприємств.

Виходячи з чистої рентабельності виробництва бачимо, що в 2018 році на одну гривню реалізованої продукції припадає 0,32 гривні чистого прибутку, а в 2019 році на одну гривню реалізованої продукції припадає 0,58 гривні чистого прибутку, що на 0,26 гривень більше ніж у попередньому році, це вказує на зменшення витрат на виробництво.

Джерелами підвищення рентабельності виробництва є систематичне зростання продуктивності праці, економне та дбайливе використання всіх видів ресурсів, збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з величиною прибутку. Проте її не можна ототожнювати з абсолютною сумою одержаного прибутку. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або

спожитими ресурсами. Показники рентабельності використовують і як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні [2, с. 249].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво та реалізацію та взагалі на діяльність підприємства.

Важливе значення для забезпечення умов невинного зростання рентабельності має якість її планування. Як на стадії планування прибутку, так і в процесі повсякденного контролю за виконанням плану прибутку важливим є виявлення зайвих для підприємства запасів товарно-матеріальних ресурсів у вигляді непрацюючого устаткування, машин, приладів, понаднормативних запасів сировини, матеріалів, інструменту й інших цінностей. Фінансові ресурси, вкладені в такі активи, уповільнюють обіговість коштів підприємства і відповідно знижують рентабельність виробництва.

Таким чином, підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції, що повинно сприяти зростанню прибутку та рентабельності підприємства.

Література

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2006. 528 с.
2. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємництва : навчальний посібник. Київ : Знання, КОО, 2001. 405 с.
3. Шляга О.В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва / О. В. Шляга, Л. І. Шипуля // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. №8. С. 75-81. URL:

http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_075.pdf (дата звернення:
15.11.2020).

References

1. Pokropyvnyy S.F. 2006 *Ekonomika pidpryyemstva : pidruchnyk*. Kyiv : KNEU, 2006. 528 p.
2. Petrovych Y.M. 2001 *Ekonomika vyrobnychoho pidpryyemnytstva : navchal'nyy posibnyk*. Kyiv : Znannya, KOO, 2001. 405 p.
3. Shlyaha O.V. 2014 *Prybutok ta rentabel'nist' yak pokaznyky efektyvnosti vyrobnytstva / O. V. Shlyaha, L. I. Shypulya // Ekonomichnyy visnyk Zaporiz'koyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi*. 2014. №8. PP. 75-81. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_075.pdf (Accessed Nov 15 2020).